

BOSNA & HERCEGOVINA

ŠIROKI BRIJEG

1.-4. RUJNA/SEPTEMBER 2010.

WWW.MFF.BA

**RETROSPEKTIVA/RETROSPECTIVE
MEDITERANSKI KRUG VLATKA FILIPOVIĆA/
THE MEDITERRANEAN CIRCLE OF VLATKO FILIPOVIĆ**

MEDITERANSKI KRUG VLATKA FILIPOVIĆA

Vlatko Filipović rođen je 11. ožujka 1936. u obitelji otpravnik vlakova male postaje nekadašnje željezničke pruge Dubrovnik - Sarajevo. Postaja je bila Hutovo, sada selo općine Neum. Po ocu podrijetlom je iz Ravnog – selo Turkovići, po majci iz Čitluka – selo Tepčići. Gimnaziju je završio u Dubrovniku, a Filozofski fakultet - skupina jugoslavenskih književnosti u Sarajevu. Umjesto da postane treća generacija željezničara postao je filmski redatelj. Snimio je četiri igrana filma: "Moja strana svijeta" (1968.), "Deveto čudo na istoku" (1974.), "Nastojanje" (1982.), "Kako ubiti Griega u Sarajevu" (1995.). Snimio je više od 40 dokumentarnih i kratkometražnih filmova, od kojih se do rata ističu: "U zavjetrini vremena" (1964.), "Žedno polje" (1964.), "Zemlja neretljanska" (1965.), "Hop-jan" (1965.), "Punta veljega mora" (1977.), "Kruh naš svagdašnji" (1978.), "Doba mijena" (1984.) i drugi. Osim televizijskih serija "Kultura religija", "Ratna TV

škola" i "Bosanski duh", u razdoblju 1990.-2000. ističe se deset filmova pod zajedničkim nazivom "Konac XX. stoljeća BiH u filmovima Vlatka Filipovića". To su: "Testament" (1990.), "Poruke sa stećaka" (1991.), "Ravno u tri dijela" (1992.), "Vatre Sarajeva" (1992.), "Križni put u Sarajevu" (1993.), film i serija "Kardinal od Bosne i Hercegovine" (1994. - 1998.), "Kuća nade" (1998.), "Princip prvi" (1999.), "Neum MM" (1999.). Od 2000. do 2004. priprema, snima i slaže neretvansku trilogiju Saga o Neretvi: "Čarobni jug", "Pečat vremena" i "Agonija zelene rijeke". Osim snimanja filmova radio je kao umjetnički direktor "Sutjeska filma". Bio je urednik u Dokumentarno-obrazovnom programu TVBiH. Kao vanjski suradnik u zvanju profesora predaje na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta u Sarajevu i Fakultetu prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti Sveučilišta u Mostaru, predmet "Filmska i RTV kultura / medijska kultura". Dobitnik je brojnih nagrada u zemlji i inozemstvu. U jednoj prilici, za koju bi se moglo reći da predstavlja pogodno vrijeme za svođenje računa, prije svega, pred samim

ŠIROKI BRIJEG/ 1.- 4. RUJNA/SEPTEMBER 2010./ WWW.MFF.BA

XI

sobom, Vlatko Filipović je zapisao: "Veliki smisao mog života bilo je snimanje filmova o životu što je bio oko mene i osjećajima u meni. Činio sam to s ljubavlju i voljom, u potrazi za onim što sam želio iskazati, izreći, u što sam vjerovao. Kasnije sam shvatio da su to simboli Bosne i Hercegovine. Bile su to teme: kamen, običaji, planinsko selo, stećci, kraško polje, obredi, obitelj, franjevci, Sarajevo, multietičnost, itd..."

THE MEDITERRANEAN CIRCLE OF VLATKO FILIPOVIĆ

Vlatko Filipović was born on March 11th 1936 in the family of train dispatchers on a small train stop of the former railroad route Dubrovnik – Sarajevo. The station was Hutovo, nowadays a village in Neum municipality. His father originates from Ravno – the village of Turkovići, and mother from Čitluk – the village of Tepčići. He completed the Grammar School in Dubrovnik and College of Philosophy, Yugoslav Literature Branch

in Sarajevo. Instead of becoming the third generation of train dispatchers, he became a film director. Four feature films: "Moja strana svijeta" (1968), "Deveto čudo na istoku" 1974), "Nastojanje" 1982), "Kako ubiti Griega u Sarajevu" 1995). More than 40 documentaries and short films, the outstanding ones before the war "U zavjetrini vremena" (1964), "Žedno polje" (1964), "Zemlja neretljanska" (1965), "Hop-jan" (1965), "Punta veljega mora" (1977), "Kruh naš svagdašnji" (1978), "Doba mijena" (1984) and other. Besides the TV serials "Kultura religija", "Ratna TV škola" and "Bosanski duh", in the period from 1990 to 2000 he made ten remarkable films under the joint title of "Konac XX. stoljeća BiH u filmovima Vlatka Filipovića". They are: "Testament" (1990), "Poruke sa stećaka" (1991), "Ravno u tri dijela" (1992), "Vatre Sarajeva" (1992), "Križni put u Sarajevu" (1993), the film and the serial "Kardinal od Bosne i Hercegovine" (1994. – 1998), "Kuća nade" (1998), "Princip prvi" (1999), "Neum MM" (1999). From 2000 to 2004 prepares, shoots and

MEDITERRANEAN FILM FESTIVAL XI

puts together the trilogy "The Saga about Neretva": "Čarobni jug", "Pečat vremena" and "Agonija zelene rijeke". Besides filming also worked as the Art Director of "Sutjeska Film". Also the Director of Documentary-educational program of TVBiH. As a part-time lecturer in the professor's post teaches at the Pedagogy College of Sarajevo University and at Science, Mathematic and Education branch of Mostar University, the subject of "Film and RTV Culture / Media Culture". Won numerous awards home and abroad. On an opportunity which might be determined as suitable for settling down the accounts, firstly with himself, Vlatko Filipović noted: "The big sense of my life was shooting the films about the life that was around me and the feelings within me. I did it with love and zeal, in quest for the matter I wanted to express, tell, and what I believed in. Later I realized that these were the symbols of BiH. These were the topics: stone, customs, mountain village, stećaks, carst fields, ceremonies, family, Franciscans, Sarajevo, multiethnics and so on..."

HOP-JAN

ŠIROKI BRIJEG/ 1.- 4. RUJNA/SEPTEMBER 2010./ WWW.MFF.BA

XI

redatelj / director: **Vlatko Filipović**; snimatelj / cameraman: Đorđe Jolić; proizvodnja / production: Sutjeska Film;
godina proizvodnje / year of production: 1967.; trajanje / duration: 11 min.

Film govori o početku stvaranja kiparskih djela, procesa s početkom u kamenolomu na Braču, a završava s umjetničkim djelima Meštrovića, Kršinića, Rodena... do ulica kamenom popločanog Straduna u Dubrovniku, kamneg mosta... (iz bračkog kamenoloma, zna se, izgrađeno je puno kuća i palača, do Dioklecijanove palače do Bijele Kuće u Washingtonu. Film je pobrojao brojne nagrade i prvi je film ex Jugoslavije koji je uvršten u Muzej moderne umjetnosti u NewYorku.

The film about the beginning of the sculptoring act, the process starting at the quarry on Brač Island, and ending in the works of art by Meštrović, Kršinić, Roden... to the stone-paved streets of Stradun in Dubrovnik, stone bridges... (it is well known that many houses and palaces were built of the stone from Brač quarry, from Diocletian's palace to the White House in Washington). The film won numerous awards and is the first film from former Yugoslavia enlisted among the Films of the Museum of Modern Arts in New York.

PORUKE SA STEĆAKA THE MESSAGE FROM STEĆAKS

redatelj / director: **Vlatko Filipović**; snimatelj / cameraman: Dragan Ressler; proizvodnja / production: RTV BiH, Bosna film; godina proizvodnje / year of production: 1991.; trajanje / duration: 26 min.

ŠIROKI BRIJEG / 1.-4. RUJNA / SEPTEMBER 2010. / WWW.MFF.BA

XI

Naši stari su nam na stećcima klesarskim načinom u osobnome maniru ostavljali poruke, upozorenja, mudrosti, simbole zagonetne ljepote itd – sve to na nadgrobnim spomenicima. Neuobičajna komunikacija: oni iz groba obraćaju se nama i grafičkim prikazima i pismom. Odabrali su čvrst materijal – kamen cjelac i groblje gdje su naši preci sahranjeni obredno. To je sveto mjesto dugog immanentnog pamćenja. Do ovog filma stećci su tumačeni kako je kome odgovaralo, ali redatelj je rješio da ih ne tumači, nego da ih pokaže kako ih je radio srednjovjekovni umjetnik u logično poredanoj filmskoj priči sa životom oko njih.

Our predecessors left us messages of wisdom and warning, riddles, symbols of mysterious beauty, chiseled on the stećaks in a personal manner – all this on the tombstones. Unusual communication – those from the graves address us by the means of graphic images and letterings. They chose a strong material – the solid rock, and the location where our ancestors were buried ceremonially. That is a sacred place of a long immanent recollection. Before this film the people interpreted stećaks as it was suitable to them, and the Director resolved not to interpret them, but to present them as they were manufactured by the middle ages artist in a logically aligned film story, with the life going on around them.

NEUM MM

ŠIROKI BRIJEG / 1.- 4. RUJNA / SEPTEMBER 2010. / WWW.MFF.BA

XI

redatelj / director: **Vlatko Filipović**; godina proizvodnje / year of production: 1999; trajanje / duration: 14 min.

Neum, ljepše je doživjeti nego o njemu govoriti. To je grad mještana i gostiju koje privlači turistička ponuda jer je smješten na samom centralnom djelu južnog Jadrana i osim sunca, mora i udobnog odmora, nudi izlete – od zaleđa sa zdravom hranom do atraktivnih mjesta koja su blizu: Dubrovnik, Mostar, Korčula, Međugorje, Hutovo Blato, Ston, rafting na Trebižatu, itd. Grad za odmor, osim svoje ponude, dobro koristi svoj položaj, na radost svih gostiju.

It is more beautiful to experience Neum than to talk about it. It is a town of inhabitants and guests attracted by the tourist offer because it is located in the center of southern Adriatics, and besides the sun, the sea and comfortable reposing it offers trips – both to the hinterland with healthy food and to the attractive places in the vicinity: Dubrovnik, Mostar, Korčula, Međugorje, Hutovo Blato, Ston, the rafting trips at Trebižat etc. Besides its offer the town makes fine use of its location, to the great joy of its guests.

ČAROBNI JUG MAGIC SOUTH

redatelj / director: **Vlatko Filipović**; snimatelji / cameramans: Hakija Topić, Anton Vidoš; proizvodnja / production: RTV BiH, Produkcija Filip; godina proizvodnje / year of production: 2004.; trajanje / duration: 64 min.

ŠIROKI BRIJEG / 1.-4. RUJNA / SEPTEMBER 2010. / WWW.MFF.BA

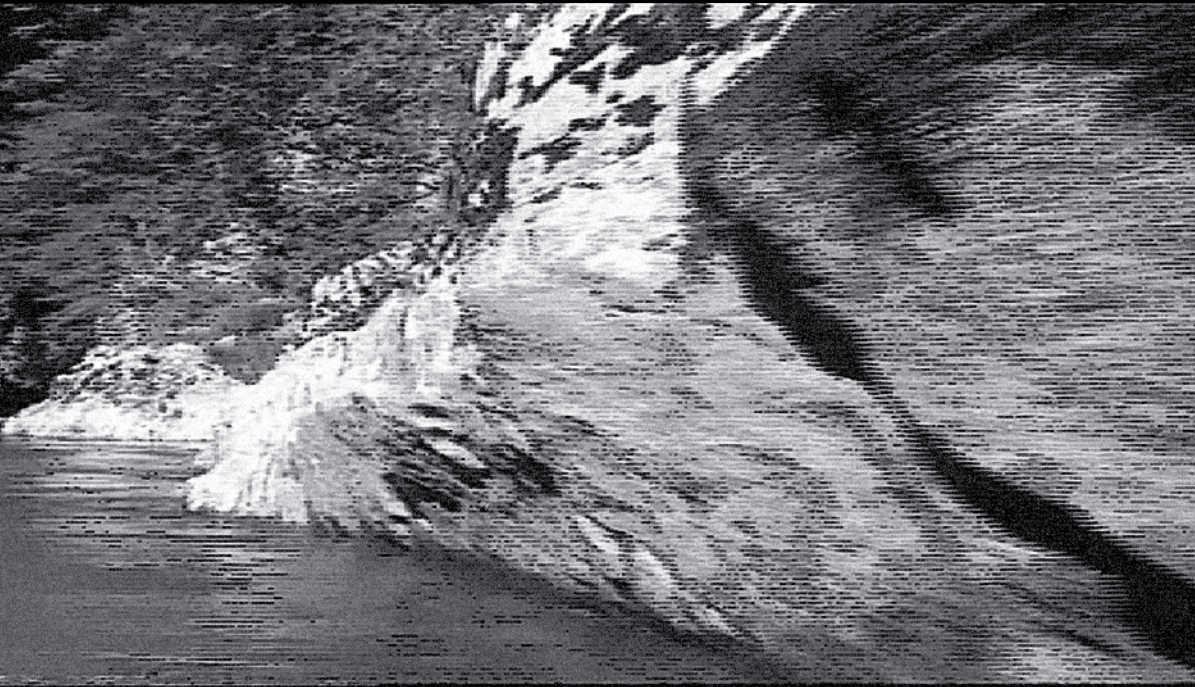
XI

Prvi film dokumentarne trilogije “Saga o Neretvi”. Kultura Sredozemlja je uz Neretvu išla u naše krajeve na vrlo interesantne načine, što vidimo u jedinstvu filmova iz 1964. “Zemlja neretvanska”: prva snimljena buna seljaka u socijalističkoj Jugoslaviji protiv melioracije delte. Vidimo kako se pojedinac bori protiv mase, kako masa “goni” pojedinca. On je narodni heroj Stanko Parmač, a narod njegovi sugrađani. On hoće melioraciju, oni neće. 1984. “Zemlja”, uživanje rezultata melioracije, pojedinca nema, delta Neretve procvjetala i lijepo se živi. 2004. “Čarobni jug”, film u kojem vidimo kako i zašto je jug Neretve čaroban. Plodovi delte se izvoze odavno po svijetu, a kod kuće turizam cvjeta. Redatelj pokazuje utrku čamaca Metković - Ploče te gradove i mjesta koja su danas glavne turističke destinacije na Neretvi i njezinim pritokama. Film završava skokovima sa Starog mosta u Mostaru.

The first film of the documentary trilogy “Saga o Neretvi”. The Mediterranean culture entered our regions up the Neretva valley in very interesting manners, which is obvious in the unity of films from 1964. “Zemlja neretvanska”: the first filmed mutiny of peasants in the Socialist Yugoslavia against the meliorating of Neretva river delta. We see individual fighting the mob, the mob “chasing” the individual. He is a war hero Stanko Parmač, and the people are his fellow-citizens. He wants the meliorating, they do not. “The Magic South” is the film in which we see how and why is the south of Neretva river magic. The fruits of the delta have been exported worldwide for a long time, and the tourism is flourishing at home. The Director shows us the boat race from Metković to Ploče, and the towns and places that are nowadays the main tourist destinations on Neretva river and its tributary confluents. The film ends with dives from the Stari most in Mostar.

PEČAT VREMENA THE SEAL OF TIME

redatelj / director: **Vlatko Filipović**; snimatelj / cameraman: Hakija Topić; proizvodnja / production: RTV BiH, Produkcija Filip; godina proizvodnje / year of production: 2004.; trajanje / duration: 49 min.

ŠIROKI BRIJEG / 1.- 4. RUJNA / SEPTEMBER 2010. / WWW.MFF.BA

XI

Dругi film dokumentarne trilogije "Saga o Neretvi". Ravno i Popovo Polje 1964., 1984., vrijeme rata i 2004. Dugo je ovaj kraj od infrastrukture ima samo željeznicu koju je izgradila Austrougarska monarhija vežući se s Dubrovnikom i Bokom Kotorskom. Živjelo se teško, polje je plavilo, nema struje, nema vodovoda, nema ceste itd... Zatim se ukine pruga. Dvadeset godina iza toga novce daje Međunarodna banka, polje je meliorirano, regulirana Trebišnjica, dobro se radi i bolje živi, iako je većina mladih otišla u svijet. Redatelj pokazuje i ratne nedaće koje su zadesile Ravno. Iza rata jedva mir, obnova je spora, polje plavi, mladi dolaze za vikend i rade. Onda pravi mir, slavi se, došla voda, struja, telefon itd..., ali mladi se skoro pa nikako ne vraćaju.

The second film of the documentary trilogy "Saga o Neretvi". The fields of Ravno and Popovo polje 1964, 1984, the war time and 2004. For a long time all the infrastructure that this region had was the railroad built by Austro-Hungarian Monarchy, connecting it to Dubrovnik and Boka Kotorska. The living was hard, the field got flooded often, no electricity, no fresh water supply, no roads, etc. Then the railroad was rescinded. Twenty years later the money comes from the International Bank, the field is meliorated, the flow of Trebišnjica river regulated, better work and better living, although majority of the young population disperses worldwide. The Director also shows the war atrocities that overtook Ravno. After the war the unstable peace, renewal is slow, the field gets flooded, the young come only for weekends to work. Then the true peace, celebrations, water and power supply gained, telephone lines etc., but the young are hardly returning.

AGONIJA ZELENE RIJEKE

THE AGONY OF THE GREEN RIVER

redatelj / director: **Vlatko Filipović**; snimatelj / cameraman: Hakija Topić, Anton Vidoš; proizvodnja / production: RTV BiH, Produkcija Filip; godina proizvodnje / year of production: 2004.; trajanje / duration: 62 min.

ŠIROKI BRIJEG / 1.-4. RUJNA / SEPTEMBER 2010. / WWW.MFF.BA

XI

Treći film dokumentarne trilogije “Saga o Neretvi”. Rijeka Neretva je svojim gornjim tokom rijetko pogodno mjesto za rafting i ljudi to koriste. Tom dijelu rijeke prijete planirane hidroelektrane. Filmski se prati Neretva kako teče. Od grada Konjica, bogatog povijesnim spomenicima o prošlom vremenu, počinju vještačka jezera za HE vađenje pijeska na industrijski način. Na lijepoj pritoci sada Jablaničkog jezera planira se 30-ak tzv. malih hidroelektrana. Ljudi kao ljudi – zagađuju jezera do neslučenih razmjera, a gaje ribu...

The third film from the documentary trilogy “Saga o Neretvi”. The upper reaches of Neretva river are a perfectly suitable place for rafting and the people are using it. This part of the river is threatened by the power dams planned. The film follows the flow of Neretva river. From the town of Konjic, rich with historic monuments from ancient times, the artificial lakes of power dams start, and excavation of gravel in the industrial manner. On a lovely influent of the present lake of Jablaničko there are about 30 so-called small power plants planned. People just like people – polluting the lakes to the unbelievable level, and yet growing fish...